

Aan:

De minister van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties
De minister van Justitie en Veiligheid

Amsterdam, 27 november 2020

Ref. nr. 20.030 / 6.30.1

Betreft: Consultatie Wijziging Awgb en WvSr t.a.v. seksuele gerichtheid en genderidentiteit

Excellenties,

U heeft de concept-wet tot wijziging van de Awgb en WvSr t.a.v. seksuele gerichtheid, geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie in consultatie gegeven. Wij pleiten al zo'n tien jaar voor een dergelijke wetwijziging en zijn verheugd met uw voorstel. De hoofdpunten van onze reactie zijn de volgende.

- **We zijn groot voorstander van het vervangen van de termen 'hetero- of homoseksuele gerichtheid' door 'seksuele gerichtheid' in de anti-discriminatiewetgeving;**
- **We zijn groot voorstander van het expliciet opnemen van een verbod op discriminatie wegens geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie in art. 137 c en e van het Wetboek van Strafrecht (WvSr);**
- **We verzoeken u om in het Wetboek van Strafrecht te verduidelijken dat de term 'geslacht' in de artikelen 137d-f en 429quater mede omvat geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie, bijvoorbeeld d.m.v. een wetsartikel of artikellid, net als in de Awgb.**

Biseksuele mensen, bi+, panseksuele, polyamoreuze, omniseksuele, queer en andere personen krijgen te maken met discriminatie wegens hun seksuele gerichtheid. De wettelijke termen hetero- of homoseksuele gerichtheid zijn niet voldoende nauwkeurig en beschermen hen niet optimaal tegen discriminatie. Interseksue, transgender, non-binaire en andere personen krijgen te maken met strafrechtelijke vormen van discriminatie wegens hun geslachtskenmerken, genderidentiteit en -expressie. De wet biedt hen nu geen enkele bescherming tegen groepsbelediging (137c) en het bijbehorende openbaarmakingsdelict (137e).

Dit wetsvoorstel biedt de genoemde groepen een betere wettelijke bescherming tegen discriminatie. Het draagt bij aan de kenbaarheid van de wet, aan de rechtszekerheid, en het is een duidelijk signaal dat deze vormen van discriminatie niet geaccepteerd worden.

Wij vinden het belangrijk dat ook de overige non-discriminatieartikelen van het Wetboek van Strafrecht (137d-f en 429quater) worden verduidelijkt voor o.a. interseksue, transgender, non-binaire en andere personen. We stellen daarom voor om in de strafwet te expliciteren dat de term 'geslacht' in de artikelen 137d-f en 429quater mede omvat geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie, bijvoorbeeld d.m.v. een wetsartikel of artikellid, net als in de Awgb. Dit is in lijn met de toezegging van de minister van Justitie & Veiligheid van 3 juli 2020.

We lichten onze reactie hieronder toe.

I. Vóór de term seksuele gerichtheid

Wij zijn groot voorstander van het vervangen van de termen 'hetero- of homoseksuele gerichtheid' door 'seksuele gerichtheid' in de Algemene wet gelijke behandeling (Awgb) en het Wetboek van Strafrecht (WvSr). De huidige terminologie beschrijft de groep mensen, en het kenmerk waarop zij tegen discriminatie moeten worden beschermd, onvoldoende nauwkeurig. Zo wekt het woord 'of' de indruk dat er maar twee opties zijn: hetero of homo. De formulering sluit bijvoorbeeld biseksualiteit uit. Biseksualiteit is, zoals de memorie terecht opmerkt, immers geen optelsom van hetero- en homoseksualiteit. Het is ook niet 'een beetje homoseksueel' en 'een beetje heteroseksueel'. Biseksuele mensen krijgen vaak juist te maken met discriminatie of afwijzing omdat ze noch homo-, noch heteroseksueel zijn. De termen 'hetero- of homoseksuele gerichtheid' sluiten uit, zijn niet herkenbaar en daarmee pijnlijk voor de bi+ gemeenschap. Ze geven blijk van zogenaamde *mononormativiteit*: de norm dat seksuele oriëntaties gericht zijn op één geslacht of gender.

Waar het gaat om biseksualiteit, geldt dat de wetgever bij het tot stand komen van de Algemene wet gelijke behandeling (Awgb) in elk geval wel expliciet heeft aangegeven dat dit geacht wordt te vallen onder de wettelijke bescherming van de Awgb. Dat geldt niet voor andere seksuele voorkeuren die zich onttrekken aan de dichotomie (tegenstelling) homoseksueel-heteroseksueel. Denk daarbij aan bi+ personen: mensen die romantische en/of seksuele gevoelens of ervaringen hebben, of hebben gehad, voor of met meer dan één gender of geslacht¹. Het geldt ook niet voor panseksuele mensen, polyamoreuze mensen, omniseksuele- en queer personen.² Wij zien in onze achterban dat in het bijzonder jonge mensen deze begrippen vaker gebruiken dan de termen 'homo' of 'hetero'. Zij definiëren hun voorkeur eerder als 'ergens op het spectrum van seksuele gerichtheid'. Tenslotte herkennen lesbische vrouwen zich niet altijd in de term 'homoseksualiteit' of 'homoseksuele gerichtheid', omdat die vaak geassocieerd wordt met mannelijke seksualiteit en mannelijke homoseksuelen.

De term 'seksuele gerichtheid' beschrijft, kortom, nauwkeuriger waar het om gaat en zal beter herkenbaar zijn voor de groepen die de wetgever beoogt te beschermen. Bi+ Nederland, de belangenorganisatie die specifiek opkomt voor mensen met bi+ gevoelens en ervaringen, vraagt expliciet om de term seksuele gerichtheid in de wet te gaan gebruiken. Aanpassing van de terminologie is ook van belang omdat er volgens onderzoek méér mensen zijn die op beide seksen of genders vallen dan die uitsluitend de eigen sekse of gender vallen. Naar schatting 1 miljoen mensen in Nederland voelen zich in meer of mindere mate aangetrokken tot mannen én vrouwen.³ 'Seksuele gerichtheid' past verder beter in de systematiek van de anti-discriminatie wetgeving, die immers ook niet spreekt over 'linkse- of rechtse politieke gezindheid' of 'vrouwelijk of mannelijk geslacht'. Tenslotte sluit de voorgestelde term, zoals de memorie terecht stelt, beter aan bij de internationaal gangbare terminologie.

Dat in de Algemene wet gelijke behandeling en het Wetboek van Strafrecht een nauwkeurige en herkenbare term wordt opgenomen is belangrijk, omdat bovengenoemde groepen nog regelmatig te maken krijgen met

¹ Bi+ omvat mede biseksualiteit, en het gaat bij dit begrip om iedereen die niet-monoseksueel is. Het is dé term die wordt gebruikt door Bi+ Nederland, de enige organisatie in Nederland die specifiek opkomt voor deze groep. De term bi+ is in een aantal Westerse landen al gangbaar. De term is aansprekender voor mensen die, kortgezegd, op meer dan één gender/geslacht vallen, maar die zich niet als biseksueel identificeren. Veel bi+ mensen benoemen hun seksuele oriëntatie niet of zien zichzelf als pan of queer. De bredere paraplu term bi+ omvat dit allemaal. Daarnaast wordt biseksualiteit in de samenleving vaak opgevat als een seksuele oriëntatie gericht op mannen en vrouwen, waarbij wordt uitgegaan van binair v/m gender (mannen óf vrouwen). Bij bi+ wordt gender als spectrum beschouwd.

² Mogelijke definities: Panseksualiteit: de seksuele, romantische of emotionele aantrekking of het verlangen naar personen van alle genderidentiteiten en biologische geslachten; polyamorie: waarbij personen van meerdere mensen tegelijkertijd kunnen houden, wat zich kan uitdrukken in meerdere gelijktijdige betrekkingen op grond van emotionele, romantische of erotische verbondenheid; queer: paraplu term voor onder andere homoseksualiteit, bi+, genderidentiteit- en expressie waarmee mensen zich vaak af willen zetten tegen de standaard hetero- en niet-transgender norm en waarmee mensen 'hokjes' in twijfel trekken.

³ Zie bijvoorbeeld: Lhbt-monitor 2016, Sociaal en Cultureel Planbureau, 2016; Rutgers/ Lisdonk, J. van & Nikkelen, S. (2017). Seksuele oriëntatie. In H. de Graaf & C. Wijsen, *Seksuele gezondheid in Nederland 2017*; Rutgers/Eburon; Bi+ Nederland (2020). *Kennissynthese Nederlandse onderzoeken over bi+ mensen en thema's*.

discriminatie wegens hun seksuele gerichtheid. Voor biseksuele en bi+ mensen schiet de wetgeving bijvoorbeeld juist tekort waar het wringt. Zo is onzichtbaarheid in de maatschappij én in de homogemeenschap voor hen vaak een probleem⁴, terwijl ze door de nu nog gebruikte terminologie ook in de wet onzichtbaar zijn. Biseksuele en bi+ personen ervaren relatief veel problemen op het werk, terwijl juist de Awgb, die geacht wordt mensen te beschermen tegen discriminatie o.a. op het werk, hen niet expliciet beschermt. Biseksuele en bi+ personen krijgen op de werkvloer bijvoorbeeld veel meer (27%) te maken met pesten, intimidatie of zelfs geweld dan heteroseksuele- (17%) en homoseksuele-/lesbische mensen (20%). Mogelijk als gevolg daarvan hebben ze vaker burn-outklachten (25%, tegenover 21% bij homo/lesbische en 16% bij heteroseksuele mensen). Bij 59% van de biseksuele mensen is op het werk niemand op de hoogte van de seksuele voorkeur, tegenover 9% bij de lesbische en homoseksuele werknemers.⁵ Bij discriminatie van biseksuele mensen spelen allerlei hardnekkige vooroordelen en stereotypen een rol, als zouden biseksuele mensen niet-monogame, ontrouwe en erg op seks gerichte mensen zijn. Ook ervaren biseksuele mensen vaak dat mensen hen willen indelen in het 'hokje' homo- of heteroseksualiteit.⁶ Wij verzoeken u om in de memorie nader in te gaan op de vormen van discriminatie waarmee biseksuelen en bi+ personen te maken krijgen. We stellen voor dat u toelicht dat de termen hetero- en homoseksuele gerichtheid exemplarisch zijn voor mononormativiteit en het niet-erkennen en onzichtbaar houden van biseksualiteit. Over discriminatie van panseksuele-, polyamoreuze- en queer personen is minder bekend, maar naar verwachting ondervinden zij soortgelijke problemen als biseksuele en bi+ personen.

Afgezien van deze specifieke discriminatievormen, krijgen biseksuele, bi+, panseksuele-, polyamoreuze- en queer personen natuurlijk ook te maken met dezelfde soort discriminatie als bijvoorbeeld homoseksuele mannen en lesbische vrouwen. Zo doen jaarlijks in totaal circa 2 duizend mensen aangifte of melding van discriminatie of geweld wegens hun seksuele gerichtheid.⁷ Ook worden niet-heteroseksuele scholieren tot vier keer vaker gepest dan heteroseksuele scholieren.⁸

2. Vóór geslachtskenmerken, genderidentiteit en -expressie in art. 137 c en e

We zijn ook groot voorstander van het expliciet opnemen van een verbod op discriminatie wegens geslachtskenmerken, genderidentiteit en -expressie in het Wetboek van Strafrecht (WvSr). Sinds 1 november 2019 is discriminatie op grond van geslachtskenmerken, genderidentiteit en -expressie expliciet verboden in de Algemene wet gelijke behandeling. Dat geldt niet voor het Wetboek van Strafrecht. Er is zelfs in het geheel geen sprake van strafbaarheid van discriminatie op deze gronden waar het gaat om groepsbelediging (137c) – het non-discriminatieartikel waar veruit het meeste beroep op gedaan wordt⁹ – en het bijbehorende openbaarmakingsdelict (137e), want in die artikelen ontbreekt ook de term 'geslacht'.

Dat is een ernstige omissie, want transgender- en interseksuele personen, en bijvoorbeeld ook non-binaire personen, krijgen veel te maken met strafbare en strafwaardige vormen van discriminatie.

Uit onderzoek van Transgender Netwerk Nederland¹⁰ blijkt bijvoorbeeld dat transgender personen 2 tot 7 keer vaker te maken krijgen met fysiek of verbaal geweld dan de bevolking in het algemeen. Zo krijgt jaarlijks 14,4% van de transgender personen te maken met (bedreiging met) mishandeling. Dat is zeven keer vaker dan de bevolking in het algemeen (2,1%). Regelmatig is er daarbij ook sprake van (groeps-) belediging. Eén van de respondenten uit het onderzoek zegt daarover: 'elke dag vieze blikken, bespuugd, uitgescholden en in elkaar

⁴ Zie bijv.: Niet te ver uit de kast, Sociaal en Cultureel Planbureau, 2012, p.78 e.v.

⁵ Zie bijv.: Lhbt-monitor 2018, Sociaal en Cultureel Planbureau, 2018, p. 61 e.v.; Seksuele oriëntatie en werk, Sociaal en Cultureel Planbureau, 2013, p. 16.

⁶ Niet te ver uit de kast, Sociaal en Cultureel Planbureau 2012, p.81 e.v.

⁷ Discriminatiecijfers in 2019, Ministerie van BZK, Politie e.a., z.j., p. 80.

⁸ Jongeren en seksuele oriëntatie, Sociaal en Cultureel Planbureau 2015, p.66.

⁹ Cijfers in beeld 2019, Openbaar Ministerie, z.j., p. 12.

¹⁰ Overall op je hoede, Geweld tegen transgender personen in Nederland, Transgender Netwerk Nederland, 2018.

geslagen: één keer met een gebroken fles waar ik nog steeds littekens van heb.' Ongeveer een derde (29%) van de transgender personen krijgt jaarlijks te maken met cyberpesten, zoals online getreiter, pesten of bedreiging. Dat is bijna 10 keer vaker dan de rest van de bevolking (3,1%). Vier op de tien transgender personen (42%) krijgt jaarlijks te maken met huiselijk geweld, waaronder bespotten, kleineren en ander psychisch geweld. Het leidt er toe dat ongeveer twee derde (60%) van de transgender personen zich weleens onveilig voelt, twee keer zoveel als de algemene bevolking (34%). De cijfers liggen onder non-binaire personen vaak nog hoger dan onder trans mannen en – vrouwen.

Naar discriminatie van intersekse personen is in Nederland nog weinig onderzoek gedaan. Dat geldt dus ook voor strafbare en strafwaardige vormen van discriminatie. Wel is duidelijk dat intersekse personen in Nederland vaak te maken krijgen met ongewenste reacties die voortkomen uit onwetendheid, ongemak en onbegrip. Ook ondervinden ze problemen bij participatie in opleiding, werk en vrije tijd. Om ongewenste reacties te voorkómen, zijn veel intersekse personen niet open over het feit dat ze intersekse zijn.¹¹

Er is meer bekend over discriminatie van intersekse personen in de EU als geheel. Uit onderzoek van het mensenrechtenagentschap van de EU¹² blijkt bijvoorbeeld dat bijna twee derde (62%) van de intersekse personen in de EU de afgelopen twaalf maanden te maken kreeg met discriminatie. 22% van de intersekse personen werd aangevallen vanwege hun LHBTI-zijn en 37% werd daarmee bedreigd. Maar liefst 28% kreeg het afgelopen jaar zes of meer beledigende of bedreigende e-mails en tekstberichten, onder jongeren (15-17 jaar) is dat zelfs 39%.

We verzoeken u om in de memorie nader in te gaan op de vormen van discriminatie waarmee transgender en intersekse personen te maken krijgen.

Voor zover het bij de hierboven genoemde voorbeelden van discriminatie van intersekse-, transgender- en non-binaire personen gaat om (openbaarmaking van) groepsbelediging, zijn de genoemde feiten op dit moment niet strafbaar. Als er sprake is van een ander discriminatiedelict, dan ontbreekt expliciete strafbaarheid op grond van geslachtskenmerken, genderidentiteit en –expressie. Alleen discriminatie op grond van geslacht is in die gevallen expliciet strafbaar. De onduidelijkheid van de strafbepalingen rond discriminatie, draagt er mogelijk aan bij dat transgender personen slechts aangifte doen in 13% van de door hen ervaren gevallen van fysiek of verbaal geweld.¹³ Ook de aanpak van discriminatie van transgender en intersekse personen op internet wordt bemoeilijkt door de onduidelijkheid van de strafbepalingen, want het meldpunt internetdiscriminatie (MiND) kan alleen optreden bij strafbare discriminatie.

3. Redenen voor expliciteren gronden

Los van het feit dat veel mensen te maken krijgen met discriminatie wegens hun seksuele gerichtheid, geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie, zijn er aantal belangrijke redenen waarom het belangrijk is om deze gronden in de wet te expliciteren.

Kenbaarheid. Explicitering van de gronden maakt de wet duidelijker en dus voor iedereen beter kenbaar. Door de termen seksuele gerichtheid, geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie in de wet te gebruiken, is voor biseksuele, bi+, panseksuele, polyamoreuze, queer, transgender, non-binaire en intersekse personen kenbaar en duidelijk dat de wet hen tegen discriminatie beschermt. Ook is het voor burgers, werkgevers, dienstverleners, scholen en andere normadressaten voortaan helder dat ze deze groepen niet mogen discrimineren en dat deze discriminatie in bepaalde gevallen strafbaar is.

¹¹ Leven met intersekse/dsd, Sociaal en Cultureel Planbureau, 2014.

¹² A long way to go for LGBTI equality, European Union Agency for Fundamental Rights, 2020, p. 51 e.v. en publicatie van de onderliggende gegevens uit dit rapport op oieurope.org.

¹³ Overall op je hoede, Geweld tegen transgender personen in Nederland, Transgender Netwerk Nederland, 2018, p. 24.

Rechtszekerheid. Ook leidt expliciet benoemen van deze gronden in de wet tot meer rechtszekerheid. Die is er nu onvoldoende. Het feit dat het College voor de Rechten van de Mens bijvoorbeeld ‘niet uitsluit’ dat de Algemene wet gelijke behandeling, behalve aan hetero-, homo- en biseksualiteit, ook bescherming biedt tegen discriminatie op grond van de andere van de hierboven genoemde seksuele gerichtheden, biedt weinig rechtszekerheid. Ook het feit dat, zoals de memorie stelt, ‘aangenomen wordt’ dat de non-discriminatieartikelen uit de strafwet ook een lesbische en biseksuele gerichtheid beschermen, biedt weinig zekerheid. Of het strafrechtelijk discriminatieverbod ook de andere hierboven genoemde seksuele voorkeuren omvat, is nog minder zeker. Diezelfde onzekerheid geldt voor mensen die strafwaardige discriminatie ondervinden wegens hun geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie. Het is nu onduidelijk of zij altijd beschermd worden door de non-discriminatieartikelen uit de strafwet waarin de term ‘geslacht’ is opgenomen. Ze worden op dit moment zeker *niet* beschermd door de artikelen 137c en e WvSr, waarin de term ‘geslacht’ niet voorkomt.

Rechtszekerheid en een duidelijke wet zijn belangrijk, omdat we willen dat de in deze brief genoemde groepen zich ook in de toekomst door de wet beschermd weten, mochten de opvattingen van de regering, rechter of maatschappij veranderen. Zo’n verandering is niet ondenkbaar, toonde de regering-Trump recent aan. Die wilde het beleid zo wijzigen dat transgender personen niet meer beschermd zouden worden door het wettelijke verbod op discriminatie wegens geslacht.¹⁴ In praktijk worden ook intersekse personen vaak het slachtoffer van dit soort beleidswijzigingen.

Bekendheid en meldingsbereidheid. Wij verwachten dat de voorgestelde wetswijziging zal leiden tot meer bekendheid dat ook biseksuele, bi+, panseksuele, transgender, intersekse, non-binaire en andere personen door de wet beschermd worden tegen discriminatie op grond van hun seksuele gerichtheid, geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie. Zeker wanneer de introductie van deze wet vergezeld gaat van een publiciteitscampagne. Ook denken we dat mensen zich gesteund zullen voelen om melding of aangifte te doen bij de politie of het College voor de Rechten van de Mens, en dat de meldings- en aangiftebereidheid zal toenemen. Dat is geen overbodige luxe: de uitspraken van bijvoorbeeld het College hebben nu nog vrijwel uitsluitend betrekking op klachten van homoseksuele mannen en in mindere mate lesbische vrouwen, en uit onderzoek van TNN blijkt dat de aangiftebereidheid onder transgender personen laag is.¹⁵

Een duidelijk signaal. De voorgestelde wetswijziging is een duidelijk signaal aan biseksuele, bi+, panseksuele, transgender, intersekse, non-binaire en andere personen. Zij weten straks zeker dat de wet aan hun kant staat. Dat zal door velen worden ervaren als erkenning en een steun in de rug.

Nationale en internationale aanbevelingen. Tenslotte is de voorgestelde wetswijziging, zoals ook de memorie stelt, in lijn met aanbevelingen om de wettelijke bescherming van o.a. transgender- en intersekse personen te verstrekken, zoals die zijn gedaan door onder meer het WODC, het Comité van Ministers van de Raad van Europa, de Mensenrechtencommissaris van de Raad van Europa, de VN Hoge Commissaris voor de Mensenrechten en de Mensenrechtencommissaris van de Raad van Europa.

4. Verduidelijk in de strafwet dat ‘geslacht’ ook geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie omvat

Kenbaarheid, rechtszekerheid, bekendheid, meldingsbereidheid en een duidelijk signaal: om diezelfde redenen werd de Algemene wet gelijke behandeling in 2019 verduidelijkt. Aan artikel 1 van de Awgb werd daartoe een tweede lid toegevoegd dat bepaalt dat ook genderidentiteit, -expressie en geslachtskenmerken vallen onder de

¹⁴ Zie bijvoorbeeld: <https://www.nytimes.com/2020/06/12/us/politics/trump-transgender-rights.html>

¹⁵ Overall op je hoede, Geweld tegen transgender personen in Nederland, Transgender Netwerk Nederland, 2018, p. 24.

term 'geslacht'. Zo werd onomstotelijk in de Awgb vastgelegd dat de term 'geslacht' die gronden mede omvat, met alle genoemde voordelen voor onder meer intersekse en transgender personen van dien. De wijziging van de Awgb wordt in de memorie bij deze wet terecht een 'belangrijke stap' genoemd. De regering geeft aan dat het doel van de nu voorgestelde wijziging van artikel 137c en 137e WvSr hetzelfde is als de wijziging van de Awgb: het versterken van de rechtspositie en de zichtbaarheid van onder meer intersekse en transgender personen.

Dat roept de vraag op waarom dit wetsvoorstel dan niet, net zoals de Awgb, voor alle discriminatiedelicten in het Wetboek van Strafrecht verduidelijkt dat onder verboden onderscheid op grond van 'geslacht' mede moet worden verstaan onderscheid op grond van geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie. Met zo'n verduidelijking zouden de voordelen voor onder meer intersekse en transgender personen niet beperkt blijven tot bescherming tegen groepsbelediging (artikel 137c, eerste lid) en het bijbehorende verspreidingsdelict (artikel 137e, eerste lid, onder 1°). Ze zouden dan ook gelden voor bescherming tegen aanzetten tot haat, discriminatie en geweld (artikel 137d), het verspreiden van dergelijke uitingen (artikel 137e), het verlenen van steun aan discriminatie van personen (artikel 137f) en discriminatie in ambt, beroep of bedrijf (artikel 429quater). De term 'hetero- of homoseksuele gerichtheid' wordt immers ook in al deze non-discriminatie artikelen gewijzigd in 'seksuele gerichtheid'.

- **We stellen voor dat geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie niet alleen worden toegevoegd aan art. 137c en e, maar dat in het Wetboek van Strafrecht ook wordt verduidelijkt dat de term 'geslacht' in de artikelen 137d-f en 429quater mede omvat geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie, bijvoorbeeld d.m.v. een wetsartikel of artikellid, net als in de Awgb.**

De minister van Justitie & Veiligheid deed op 3 juli 2020 een toezegging in lijn met dit voorstel tijdens het werkbezoek dat hij bracht aan COC Nederland en Transgender Netwerk Nederland.

5. Overige suggesties

Wij hebben verder de volgende suggesties bij het concept-wetsvoorstel.

Definitie bi+. We stellen voor dat u in de memorie aansluit bij de meest actuele definitie van bi+ personen, zoals die ook gebruikt wordt door de belangenorganisatie Bi+ Nederland: mensen die romantische en/of seksuele gevoelens of ervaringen hebben, of hebben gehad, voor of met meer dan één gender of geslacht. Een deel van die mensen noemt zichzelf biseksueel, pan, queer of fluide. Veel mensen benoemen hun bi+ oriëntatie niet.

A-seksueel en non-binair. Verduidelijk in de memorie dat ook a-seksualiteit volgens dit wetsvoorstel onder de definitie van seksuele gerichtheid valt. Nu stelt de memorie daarover alleen dat het College voor de Rechten van de Mens 'niet uitsluit' dat ook a-seksualiteit onder de wettelijke bescherming valt. Verduidelijk ook dat non-binair zijn valt onder genderidentiteit en -expressie.

Vergroot kennis bij politie. In de memorie staat dat politie en justitie over voldoende ervaring beschikken om discriminatie van LHBTI's goed aan te pakken. Wij vinden dat de kennis en ervaring bij de politie op dit punt versterking behoeft. We vragen u om de verzoeken van de Kamer uit te voeren en de aanpak van discriminatie tot een verplicht onderdeel op de politieacademie te maken, voldoende tijd en geld beschikbaar te stellen voor Roze in Blauw en discriminatierechercheurs aan te stellen.

Voorlichtingscampagne. Laat de introductie van deze wet gepaard gaan met een voorlichtingscampagne, waarin duidelijk wordt dat de wet mensen beschermt tegen discriminatie op grond van seksuele gerichtheid, geslachtskenmerken, genderidentiteit en –expressie.

Ambitie tot meer meldingen en aangiftes. Wij denken dat deze wetswijziging kan leiden tot meer meldingen en aangiftes bij politie en College voor de Rechten van de Mens. Want voor meer mensen wordt duidelijk dat de wet hen tegen discriminatie beschermt. Nu vermeldt paragraaf D van de memorie dat er geen grote toename wordt verwacht. We stellen voor dat u als ambitie te formuleert dat de aangiftebereidheid onder de genoemde groepen zal toenemen.

6. Tot slot

We hopen dat u bovengenoemde suggesties overneemt en dat het wetsvoorstel snel wordt ingediend. Voor toelichting op onze voorstellen kunt u contact met ons opnemen (Philip Tijsma, COC Nederland, tel.06 – 471 60 630, ptijsma@coc.nl).

Hoogachtend,

Astrid Oosenbrug – voorzitter COC Nederland

Inge Intven – voorzitter NNID

Brand Berghouwer – voorzitter TNN

Barbara Oud – voorzitter Bi+ Nederland